

صلح حماسه گون امام مجتبی(ع)/ امامی که پیکرش تیر باران شد

امام حسن مجتبی(ع) با صلح خود، بستری را فراهم ساخت تا شیعیان در مدت حدود ۲۰ سال به لحاظ کمی و کیفی رشد قابل توجهی داشته باشند و با ایجاد وحدت بین مسلمانان فرصت رشد و ترقی پیدا شد.

امام حسن مجتبی(ع) با صلح خود، بستری را فراهم ساخت تا شیعیان در مدت حدود ۲۰ سال به لحاظ کمی و کیفی رشد قابل توجهی داشته باشند و با ایجاد وحدت بین مسلمانان فرصت رشد و ترقی پیدا شد.

به گزارش خبرنگار مهر، به مناسبت فرارسیدن، هفتم صفر، سالروز شهادت امام حسن مجتبی(ع) به ابعاد گوناگون زندگی آن امام همام به خصوص صلح حماسه گونه آن حضرت می پردازیم؛

مختصری از زندگی امام حسن (ع)

امام حسن(ع) شب سه شنبه پانزدهم رمضان سال سوم هجری در شهر مدینه دیده به جهان گشود. حسن بن علی(ع) چند سال بیشتر از دوران جد بزرگوارش را درک نکرد و هنگامی که هفت ساله بود، پیامبر(ص) رحلت یافت. این امام همام پس از درگذشت رسول خدا(ص)، حدود سی سال در کنار پدرش امیرالمومنین(ع) حضور داشت و پس از شهادت پدر بزرگوارش (در سال ۴۰ هجری) به مدت ۱۰ سال امامت امت را به عهده داشت.

آن حضرت در مدت زندگانی پر برکت خویش فعالیت ها و اقدامات فراوانی داشت که می توان به عنوان مثال به حضور ایشان در جهادهایی نظیر جمل و صفین اشاره کرد. هم چنین مناظرات کوبنده امام حسن(ع) با بنی امیه از دیگر اقداماتی است که به فرموده مقام معظم رهبری چنان تیز و برنده است که نظیرش را در تاریخ سراغ نداریم.

صلحی که حماسه بود

علاوه بر آنها صلح تاریخی امام حسن مجتبی(ع) تاکتیکی بود که اگر در آن برهه حساس تاریخی اتفاق نمی افتاد، اکنون نامی از اسلام و مسلمانان باقی نمانده بود. آنچه امروز به عنوان تمدن اسلامی در جهان شناخته شد حاصل آرامش و صلحی بوده که در دوران گذشته به دست آمده و از جمله آنها دوران صلح امام حسن(ع) است.

آنچه که بیشتر از هر چیز امروزه تمدن اسلامی را دچار وقفه کرده، جنگ ها و درگیریهای قومی و قبیله ای و داخلی است. فواید بی شماری را می توان در صلح امام حسن مجتبی(ع) مورد تحلیل قرار داد از جمله:

آن حضرت با صلح خود توانست دین پیامبر(ص) را حفظ نماید.

امام حسن(ع) با صلح خود توانست جان خود و بنی هاشم و شیعیان را از کشته شدن و تار و مار شدن بی نتیجه حفظ کند.

آن حضرت با صلح خود، بستری را فراهم ساخت تا شیعیان در مدت حدود ۲۰ سال به لحاظ کمی و کیفی رشد قابل توجهی داشته باشند و با ایجاد وحدت بین مسلمانان فرصت رشد و ترقی پیدا شود.

امام حسن(ع) با تحمیل شروطی بر معاویه، او را در انظار مردم و افکار عمومی و تاریخ رسوا ساخت.

با اینکه معاویه به مفاد صلح نامه عمل نکرد، اما همین عمل موجب شد تا امام حسین(ع) با استناد به همین صلح نامه علیه یزید قیام کند، زیرا یکی از مفاد صلح نامه موروثی نکردن حکومت بود.

این عقب نشینی تاکتیکی امام حسن(ع) برکات زیادی داشت و باعث بیداری جهان تشیع و در نتیجه زمینه ای برای قیام امام حسین(ع) شد.

مردم کوفه در زمان صلح امام حسن(ع) هنوز با ماهیت پلید معاویه آشنا نشده بودند و کناره گیری اجباری امام باعث شد تا آن

ها به مرور زمان با حقیقت بنی امیه و به ویژه معاویه آشنا شوند.

جنگ مهم ترین عامل ویرانگر تمدن هاست و با مطالعه آثار ویرانگر جنگ های داخلی تحمیلی در دوره امیرمؤمنان(ع) می توان پی برد صلح امام حسن(ع) تا چه حد در تأسیس تمدن اسلامی نقش داشته است.

امام حسن(ع) از جان بازی در راه خدا و سعادت مسلمین دریغ نداشت و از برادر بزرگوارش چیزی کم نداشت منتها آن حضرت با بصیرت خود به بهترین شکل اوضاع زمان خود را رهبری کرد و جان خود را در جهادی خاموش و آرام و به قول مقام معظم رهبری نرمشی قهرمانانه فدا کرد و چون وقت شکستن سکوت رسید، واقعه شهادت در کربلا واقع شد. قیام کربلا همانقدر که حسینی بود، حسنی هم بود.

واقعیت فداکاری در روز «ساباط» و صلحی که زمینه ساز قیام کربلا بود و موجب شد این قیام به بهترین شکل اسلام را زنده نگه دارد از روز «عاشورا» ریشه دار تر بود، زیرا امام حسن(ع) آن روز در صحنه فداکاری خویش، نقش یک قهرمان شکستنا و پایدار را در چهره یک شکست خورده از پای در آمده ایفا کرد. این امام حسن (ع) بود که در واقع شالوده نهضت عاشورا را ریخت.

در پرتو روشنگری امام حسن(ع) بود که امام حسین(ع) توانست به آن پیروزی پرشکوه و نمایان دست پیدا کند. گویی این دو امام بزرگوار دو نقش هدفمند را در به ثمر رساندن رسالت و هدف یکسانشان برگزیدند. پس از صلح ساباط و قیام عاشورا بود که مردم به فکر فرو رفتند و ماهیت بنی امیه بر ملا شد.

شهادت مظلومانه امام حسن مجتبی(ع)

معاویه که تصمیم داشت از اجرای مفاد صلح نامه که یکی از آنها عدم انتخاب جانشین بود، سر باز زند، می دانست با عکس العمل امام حسن(ع) رو به رو می شود. بنابراین بارها تصمیم بر مسموم کردن امام مجتبی(ع) گرفت و به واسطه های پنهان زیادی متوسل شد. در نهایت بهترین گزینه برای اجرای این نقشه شوم را جعده همسر امام یافت و او را تطمیع کرد.

حاکم نیشابوری با سند معتبر از ام بکر بنت مسور نقل می کند که گفت:

بارها حسن ابن علی(ع) را مسموم کردند ولی اثر چندانی نگذاشت تا در آخرین مرتبه زهر کبدش را پاره پاره کرد و بعد از آن سه روز بیش تر زنده نماند.

بنابراین امام حسن(ع) در سال ۵۰ هجری با توطئه معاویه و به دست همسرش جعده بر اثر مسمومیت و در سن ۴۸ سالگی به شهادت رسید.

ماجرای ممانعت از دفن امام حسن (ع) در حرم پیامبر (ص)

امام حسن(ع) به برادر بزرگوارشان امام حسین(ع) وصیت کردند کنار قبر پیامبر(ص) دفن شوند ولی اگر این امر موجب درگیری و ریختن خونی بود، ایشان را در بقیع دفن کنند.

امام حسین(ع) پیکر برادرشان را برای نماز به مسجدالنبی آوردند و پس از اقامه نماز کنار مرقد مطهر جدشان رسول خدا(ص) بردند. در این لحظه مروان و همراهانش رسیدند و مروان فریاد زد: شما می خواهید حسن بن علی را در کنار پیامبر دفن کنید؟ از طرف دیگر عایشه سوار بر استر به جمعشان پیوست و فریاد زد چگونه می شود کسی را که من هرگز او را دوست ندارم، به میان خانه من داخل کنید؟

مروان گفت آیا سزاوار است عثمان در دورترین نقطه مدینه در قبرستان دفن شود و حسن بن علی در جوار پیامبر خدا(ص) هرگز نمی شود. شمشیر به دست می گیرم و حمله می کنم و ممانعت خواهم نمود.

عده ای از امویان و آشوبگران نیز به دنبال بهانه برای برپایی فتنه بودند که امام حسین(ع) با بردباری جنازه برادرش را به سوی بقیع برگرداند و بنی هاشم را آرام نمود و در جوار جده اش فاطمه بنت اسد در بقیع دفن نمود و از خونریزی و فتنه به همان وضعی که امام مجتبی(ع) وصیت نموده بود جلوگیری کرد.

امام حسین(ع) رو به مروان کرد و فرمود: اگر برادرم وصیت کرده بود که در کنار جدش پیامبر(ص) دفن شود، می فهمیدی که تو

کوچک‌تر از آنی که بتوانی ما را برگردانی و جلو دفن جنازه او را در میان حرم پیامبر(ص) بگیری.

این شهر آشوب می نویسد: به هنگام بردن جنازه امام حسن مجتبی(ع) به سوی بقیع، افراد شرور و پست به پشتیبانی امویان به جنازه آن بزرگوار تیراندازی کردند، به طوری که هنگام دفن هفتاد تیر از بدن آن حضرت جدا نمودند.

از ابن عباس چنین نقل کرده اند که در خطاب به عایشه گفت: «جملت و بغلت و لو عشت لفيلت!» آن روز سوار بر شتر گشتی (جنگ جمل) و امروز بر استر سواری، و اگر زنده بمانی [برای مبارزه با نور خدا و اهل بیت] بر فیل نیز سوار خواهی شد.

در قسمت‌هایی از زیارت جامعه، خطاب به امامان معصوم(ع) ماجرای شهادت آن بزرگواران را از زبان امام صادق(ع) چنین نقل می کند:

«یا موالی... انتم بین صریع فی المحراب قد فلق السیف هامته و شهید فوق الجنازة قد شکت بالسهم اکفانه [اکفانه بالسهم]...؛ ای سروران من... شما کسانی هستید که بعضی جسدتان در میان محراب عبادت در حالی که فرقتان شکافته بود، به شهادت رسیدید و بعضی از شما شهیدی هستید که دشمنان اسلام بر جنازه شما تیراندازی کردند، به طوری که گفتتان سوراخ سوراخ گردید»

و به همین صورت ماجرای شهادت امام حسین(ع) و دیگر ائمه را در ادامه بیان می دارد.

بنابراین امام حسن مجتبی(ع)، پس از شهادت و تشییعی مظلومانه که منجر به خون آلود شدن و تعویض کفن ایشان شد، در قبرستان بقیع در مدینه منوره به خاک سپرده شد.

اختلاف در روز شهادت امام حسن مجتبی(ع)

در تقویم ها هفتم ماه صفر روز میلاد امام موسی کاظم (ع) اعلام شده در صورتی که این تاریخ طبق قول صحیح مصادف با شهادت امام حسن مجتبی(ع) است. از صدها سال پیش در حوزه هزار ساله نجف اشرف هفتم صفر را روز شهادت امام مجتبی(ع) اعلام می دارند و شیعیان عراق و سایر کشورها نیز در این روز برای امام حسن (ع) اقامه عزا می کنند.

برای شهادت امام مجتبی قول هایی وجود دارد که در ادامه بررسی می کنیم:

۱. آخر ماه صفر که فقط شیخ کلینی این تاریخ را ذکر کرده

۲. بیست و هشتم صفر

۳. هفتم صفر

قول سوم مشهور می باشد و از دو جهت حائز اهمیت است: یکی اینکه قائلین به این قول، در کمّ و کیف بیشترند و اسناد معتبر زیادی در این زمینه وجود دارد. دوم اینکه سیره علماء از گذشته تا کنون اهتمام به بزرگداشت و اقامه عزا در ۷ صفر را نشان می دهد.

سابقه این موضوع در شهر قم از زمان حضرت آیت الله حائری یزدی است و هنوز هم علما و مراجع بسیاری بر اساس همان سنت، روز هفتم صفر را روز شهادت امام حسن مجتبی(ع) می دانند و مجلس عزاداری برپا می نمایند و دسته های عزاداری به سمت حرم مطهر حضرت معصومه (س) روانه می کنند.

برای نمونه پاسخ مرحوم حضرت آیت الله العظمی بهجت (ره) را درباره تکلیف ۷ صفر می بینیم:

بسمه تعالی

مناسب است در جمع بین دو قول (مشهور) در روز هفتم صفر به شهادت سبط اکبر امام مجتبی (علیه الاف التحیطة والثناء) و تولد امام موسی کاظم (علیه السلام) ترتیب مجالس برای هر دو امام بزرگوار به اینکه مصائب امام دوم (علیه السلام) و مناقب امام هفتم (علیه السلام) را متذکر و یادآور باشند انجام شود و همین احتیاط حاصل می شود. والسلام «اول صفر ۱۴۳۰ ه ق»

منابعی برای مطالعه بیشتر پیرامون شخصیت بزرگوار امام حسن(ع)

پس از شهادت امام حسن(ع) جریانی توسط دستگاه ظلم راه افتاد تا چهره ایشان را مخدوش کند و آثار زیادی در این زمینه نوشته شد. خوشبختانه قلم ها در جبهه حق هم بیکار ننشستند و شمه ای از کمالات و فضائل آن حضرت را در جان واژه ها ریختند. ما برای اینکه با آثار ناب در زمینه معرفی گوشه ای از شخصیت والای سبط نبی مکرم اسلام بیشتر آشنا شوید، کتاب های زیر را پیشنهاد می کنیم:

امام حسن(ع) پرچمدار صلح و آزادی، مهدی پیشوایی، انتشارات توحید

امام حسن بن علی(ع) را بهتر بشناسیم، حسین انصاریان

آفتابی در هزاران آئینه، جواد نعمی، سازمان تبلیغات اسلامی ۲۰۱ صفحه

امام حسن مجتبی(ع)، پیشوای دوم، گروهی از نویسندگان مؤسسه در راه حق ۱۲۸ صفحه

بامداد روشن در اسرار واگذاری خلافت حضرت امام حسن(ع) به معاویه، سیدعلی اکبر برقی، حافظ ۱۹۲ صفحه

ترجمه بحار الانوار (زندگی امام حسن(ع))، علامه مجلسی، مولی محمدباقر بن محمدتقی اصفهانی (۱۰۳۷ - ۱۱۱۰ق)، ترجمه محمدجواد نجفی

حقایق پنهان؛ پژوهشی در زندگی سیاسی امام حسن مجتبی(ع)، احمد زمانی، مقدمه جعفر سبحانی

در مکتب کریم اهل بیت(ع)؛ امام حسن مجتبی(ع)، علی قائمی امیری، انتشارات میری

قهرمان دو میدان داستان زندگی امام حسن مجتبی(ع)، رضا شیرازی، انتشارات پیام آزادی